

950720-2

Leibniz užívá ve svém dopise Arnauldovi (z června 1686) následující formulace: „boží plány se týkají vždy celého vesmíru, protože jsou podle jeho nejvyšší moudrosti všechny vzájemně spjaty“ , a dává to do přímé souvislosti s tím, že Bůh „tedy nepojal žádné rozhodnutí ohledně Adama, aniž bral zároveň ohled na vše, co je s ním v nějaké souvislosti“ (tamtéž). To má sice svůj dobrý theologický smysl, pokud jde o tzv. zázraky (ty jsou jakožto individuální a tedy ve vztahu k původnímu celkovému stvořitelskému plánu kontingentní a dokonce s ním v rozporu jsoucí zásahy do běhu světa vyloučeny), ale v jiném ohledu – zejména filosoficky – to je neudržitelné. Spojitost veškerého dění ve vesmíru nemůže znamenat, že je vyloučena možnost nepředvídaných (a nepředvídatelných) událostí: Whitehead má pravdu, když mluví o tom, že Stvořitel udělal stvořením jistou zkušenost, kterou dříve neměl (a mít nemohl; odtud rozlišení mezi primordiální a konsekventní povahou boží). Myšlenka stvořitelství a stvoření by byla ochuzena, kdyby Stvořitele zbavovala jeho vlastní časovosti a kdyby na druhé straně nechápala stvoření jako ustavičně pokračující (byť nikoliv ve smyslu popření všech naprosto nezanedbatelných setrvačných momentů, nýbrž ve smyslu pronikání do reálného světa – myšlenka inkarnace musí být rozšířena a prohloubena! – prostřednictvím konkrétních (konkrescentních) událostí resp. jejich subjektů. O dlouhodobých stvořitelských projektech a plánech ovšem má smysl hovořit, ale i u těch musíme připustit proměnlivost a jistou adaptibilitu na konkrétní situace, jak se skutečně vyvinuly a jak do všech detailů nemohly být předvídaný.

(Písek, 950720-2.)